
Johanna Niemi-Kiesiläinen –
Päivi Honkatukia – Helena Karma –
Minna Ruuskanen (toim.)

Oikeuden tekstit diskursseina

Julkaisuvaliokunta

Risto Nuolimaa, puheenjohtaja

Markku Helin

Mika Hemmo

Raimo Lahti

Pekka Vihervuori

Lea Purhonen, sihteeri

Tilausosoite

Suomalainen Lakimiesyhdistys

Kasarmikatu 23 A 17

00130 Helsinki

p. (09) 6120 300

f. (09) 604 668

sly@lakimies.org

www.lakimies.org

Kannen suunnittelu: Heikki Kalliomaa

© 2006 Suomalainen Lakimiesyhdistys ja kirjoittajat

ISSN 1458-0446

ISBN 951-855-257-6

Gummerus Kirjapaino Oy, 2006

Uurit, tekijät ja sukupuolittunut syyllisyys – parisuhdeväkivalta Internet-keskusteluissa

AINEISTO JA MENETELMÄ

Kun jokin asia, ilmiö tai kokemus nimetään, se nivotaan kielen kautta laajempiin merkitysjärjestelmiin. Tällöin se jäsentyy suhteessa yhteiskunnan arvo-, normi- ja valtajärjestelmiin (Koivunen 1995, 48; ks. myös Berger – Luckmann 2002). Erityisen selkeästi tämä näkyy mm. seksuaalisen häirinnän ja parisuhdeväkivallan kohdalla. Muualla Pohjoismaissa ja myös Iso-Britanniassa sekä Yhdysvalloissa alkoi 1960-luvulla toimia näkyvästi feministinen liike, jonka tavoitteena oli tuoda esiin erityisesti naisten henkilökohtaisessa elämässä kohtaamia epäkohtia, kuten juuri naisiin kohdistuvaa väkivaltaa. Suomessa taas naisasialiike oli leimallisesti tasa-arvoliike. Pohjoismaissa tämä vaikutti siten, että sama sosiaalinen ongelma määriteltiin eri tavalla: Suomessa keskusteltiin perheväkivallasta, jolloin parisuhteessa tapahtuva väkivalta nähtiin koko perheen ongelmana, kun taas muualla Skandinaviassa alettiin johdonmukaisesti puhua naisiin kohdistuvasta väkivallasta (ks. esim. Jallinoja 1984; Nousiainen – Pylkkänen 2001).

Termin määrittelyprosessilla, jossa pääosin miesten naisiin yksityisissä tiloissa ja heteroseksuaalisessa suhteessa kohdistama väkivalta käsitettiin perhekonfliktiksi, on ollut suuret ja kauaskantoiset vaikutukset. Se on vaikuttanut siihen, miten eritavalla samaan ongelmaan on suhtauduttu ja miten sitä on lähestytty käytännössä. Suomessa tukitoimet suunnattiin koko perheelle sen sijaan, että olisi seurattu muiden Pohjoismaiden mallia ja osoitettu ne pääosin naisille (mt. 164–172). Tämän vuoksi on mielekästä tutkia, miten parisuhdeväkivallasta puhutaan, millaisena parisuhdeväkivalta näytetään suomalaisten tuottamissa teksteissä. Millaisia ennakkoluuloja, mielikuvia sekä käsityksiä tutkimuksen kohteen vaikutuksista heihin itseensä ja muihin ihmisiin kirjoittajilla on?

Koska aihe on arkaluontoinen ja tunteita herättävä, ei välttämättä mikään ”kahvipöytäkeskustelujen” aihe, anonymi Internet-keskustelu tarjoaa uuden ja mielestäni toimivan foorumin tämän asia käsittelylle. Tarkastelen tässä artikkelissa kahdeksaa Ilta-Sanomat -lehden Internet-sivujen keskustelupalstalla vuonna 2001–2003 käytyä keskustelua (ks. liite 1), joiden aiheena on parisuhteessa tapahtuva väkivalta¹. Tarkoitukseni on selvittää, miten ja millaista kuvaa parisuhdeväkivallan osapuolista, miehistä ja naisista, syyllisistä ja uhreista, teksteissä tuotetaan. Lisäksi pohdin sitä, minkälaisia vaikutuksia näillä käsityksillä voi todellisessa elämässä olla. Katseeni kiinnitettiin aineistoa analysoitaessa siihen, miten keskusteluun osallistujat suhtautuvat parisuhteessa tapahtuvaan väkivaltaan ja miten he asemoivat itsensä suhteessa väkivaltaan sekä sen tekijöihin ja uhreihin, naisiin ja miehiin. Olen erityisen kiinnostunut tekijyyden, uhriuden ja syyllisyyden yhteenkietoutumisesta. Tutkin sitä, miten kirjoittajat tuottavat käsityksiä ja diskursseja parisuhdeväkivaltaan johtavista syistä ja syyllisyyksistä sekä siitä, minkälaisia syyllisyyksiä tuetaan ja ymmärretään.

Käsitykset sukupuolista ja niiden välisistä eroista ovat kunkin yhteisön sosiaalisesti konstruoimia, ja ne ovat muuttuneet historian kuluessa mm. uskonnon ja tieteen vaikutuksesta. Sukupuoli on ollut, ja on edelleen yksi historiallisesti vaihtelevien valtasuhteiden muuttujista, mutta näiden valtasuhteiden sisäistämällä myös samanaikaisesti tuotetaan sukupuolta (ks. esim. Koivunen 1995). Käsitykset sukupuolista ja niiden välisestä erosta ovat tärkeitä, sillä niillä on laajamittaisia vaikutuksia yhteiskunnallisiin käytäntöihin ja sitä kautta ihmisten arkipäiväiseen elämään. Tätä taustaa vasten tarkastelen sitä, millainen asema sukupuolella on parisuhdeväkivaltaa käsittelevissä kannanotoissa. Erityisen kiinnostavana pidän sitä, millaisena sukupuoli ja sukupuoli-ero käsitetään sekä sitä, miten sukupuoli suhteutuu kirjoituksissa rakentuviin tekijän, uhrin ja syyllisen kuviin ja millaisen aseman sukupuoli niissä saa.

AINEISTON JAOTTELU DISKURSSIANALYYSIN AVULLA

Aineiston ryhmittely tyypeiksi on yleinen tapa analysoida kvalitatiivista aineistoa (esim. Eskola – Suoranta 1998; Mäkelä 1990; Silverman 1993). Aloitin itsekin analyysin pohtimalla, mikä olisi mielekkäin tapa ryhmitellä

¹ Artikkelin pohjautuu pro gradu -tutkielmaani (Kotanen 2003).

aineisto pienempiin osiin tulkintaa varten. Tyypittelyssä on kyse aineiston jakamisesta eri luokkiin. Luokkien sisältämät osat (kommentit, tarinat, lauseet tms.) sisältävät samankaltaisia piirteitä ja muodostavat näin eräänlaisen *ideaalityypin*. Tyypittelyllä muodostetut luokat tiivistävät aineistoa ja parhaimmillaan kuvaavat sitä havainnollisesti, mutta taloudellisesti.

Aineiston jaottelu tapahtui tietokoneavusteisella ATLAS.ti-ohjelmalla ja analyysiyksikönä toimii kannanotto/kommentti. Tämä tarkoittaa sitä, että olen pyrkinyt koodaamaan aineiston eri luokkiin kokonaisina kommentteina (pituudesta riippumatta). Joitain kommentteja olen joutunut koodaamaan kahteen luokkaan, jos ne selvästi sisälsivät kaksi erilaista kannanottoa. Pysin etsimään kommentista ”päähenkilön” eli sen, kehen kirjoittaja keskittyy ja kenen position kautta kannanotto on rakennettu. Halusin koodata kokonaisia kannanottoja nimenomaan sen vuoksi, että voisin lyhyiden katkelmien sijasta tarkkailla prosessia, jossa kirjoittajat neuvottelevat ja perustelevat omaa näkemystään.

Aineistoni on rikasta ja se mahdollistaa monenlaisia tulkintoja. Teksteissä monet eri tekijät kietoutuvat toisiinsa tavalla, joka tekee vaikeaksi ottaa tarkastelun kohteeksi selkeästi rajattuja käsitteitä tai käsitekokonaisuuksia. Yhteenkietoutumisen ongelma koskee erityisesti käsityksiä tekijyydestä, uhriudesta ja syyllisyydestä sekä niiden tyypittelyä omiin luokkiinsa. Hahmottelin tyypittelyä varten käsitteellisen nelikentän (kuvio 1) välttääkseni toistoa ja päällekkäisyyttä myöhemmässä analyysivaiheessa. Näin muotoutui neljä erilaista tapaa puhua parisuhdeväkivallan uhreista ja tekijöistä, joita kutsun *uhri- ja tekijädiskursseiksi*:

Taulukko 1. Parisuhdeväkivallan uhri- ja tekijädiskurssien yhteenkietoutuminen

+ TEKIJÄ		
+ UHRI	1. Uhritunut tekijä: Diskurssissa tunnistetaan väkivaltaisen teon tekijä, mutta tuodaan esille, että hän on tullut tekijäksi oman uhritensa kautta.	3. Puhdas uhri: Diskurssissa keskitytään väkivallan uhreihin, jotka ovat harvoin osallisena (heteroseksuaalisessa) suhteessa.
	2. Tuomittu tekijä: Diskurssissa tunnistetaan väkivaltaisen teon tekijä, jota pidetään teosta vastuullisena (tekoa ei selitellä).	4. Kielletty uhrius: Diskurssissa keskitytään väkivallan kohteeseen (ei-tekijä), mutta hänelle ei myönnetä uhrin statusta.

Kuviossa mainitut uhri ja tekijä ovat käsitteellisiä positioita, eivätkä siis välttämättä suoraan uhriksi tai tekijäksi mainittuja henkilöitä. Sekä tekijän että uhrin määritelmä on laaja. Tekijä on fyysisen väkivallan suorittaja ja uhri on henkilö, joka on syytön vääryyksiin (useimmiten fyysiseen väkivaltaan), joita häntä kohtaan on tehty. En ole käsittänyt uhriutta passiiviseksi tilaksi, vaan tässä tutkimuksessa se merkitsee yksinkertaisesti väkivallan ja/tai sen aiheuttamien negatiivisten seurausten kohteeksi joutumista. Väkivallan uhri ei siis välttämättä joudu henkilökohtaisesti fyysisen väkivallan kohteeksi. Kuviossa mainittua uhriutta on kahdenlaista:

- 1) Väkivaltaisen teon tai sen seurausten kohteeksi joutunutta voidaan pitää uhrina (*puhdas uhri*).
- 2) Mutta myös väkivallan tekijän voidaan katsoa olevan uhri, jos hänestä tulee tekijä uhriutumisen seurauksena (*uhriutunut tekijä*).

Toinen tärkeä huomio on, ettei väkivaltaisen teon kohdetta kuvata aina uhrina siksi, että ihmisen, joka ei itse tee väkivaltaista tekoa, voidaan katsoa omalla toiminnallaan aiheuttaneen fyysisen väkivallan tapahtumisen (*kielletty uhrius*).

Tapaani jäsentää uhrin ja tekijän positioita sekä ryhmitellä kommentteja on väljästi ohjannut Jukka Törrösen (2000) kehittämä *subjektiaseman teoria*, joka suuntasi huomioni erityisesti kirjoituksissa esiintyviin jakoihin, samastumisiin ja erontekoihin. Tarkkailin myös kirjoittajien tapaa käyttää pragmaattisia modaaliteetteja². Pragmaattisen modaalisuuden käyttöä analysoimalla voidaan Törrösen (mt., 249–250) mukaan:

”Käsitellä kysymystä siitä, kuinka teksti/puhe kiinnittää subjektiasemia normatiivisiin arvo-orientaatioihin nimeämällä objekteja halun, tahdon tai velvoitteen kohteiksi ja näyttämällä, millaisia kykyjä (resursseja) ja osaamista (tietotaitoja) kulttuurisesti taidokas toiminta edellyttää.”

Keskeisiksi tarkastelun kohteiksi muodostuu se, keneltä parisuhdeväkivaltilanteessa vaaditaan aktiivista toimijuutta sekä kykyjä ja kompetensseja rat-

² Pragmaattiseen modaalisuuteen on luettavissa ainakin neljä ryhmää: haluaminen (tahtominen), täytyminen, kykeneminen ja osaaminen. Kyse on kuitenkin modaalisista ryhmistä, koska kunkin modaaliteetin alle on luettavissa joukko niiden eri aspekteihin viittaavia ilmauksia. Täytymisen ryhmä viittaa pakon, käskyn, velvoitteen, sallitun ja valinnaisen ilmauksiin. Haluamisen ryhmä taas viittaa ilmauksiin, joissa tekemistä tai olemista määrittää halun, (into)himon, tahdon tai tahdottomuuden eriasteet. Kykenemisen moilmentää hankitua ja sisäistettyä tietoa, kompetenssia (Törrönen 2000, 249; ks. myös Sulkunen – Törrönen 1997).

kaista tilanne. Lisäksi analyysin avulla selvitetään, kenellä nähdään olevan mahdollisuus toimijuuteen, kenen toimijuutta pidetään estyneenä ja millä tavoin toiminta/tilanne on halun tai tahdonvaraista.

Määrittelemissäni diskursseissa sekä tekijöinä että uhreina esiintyy miehiä ja naisia, uhreina on naisten ja miesten lisäksi myös suhteen ulkopuolisia henkilöitä tai instituutioita, esimerkiksi avioliitto ja yhteiskunta. Kaikista diskursseista löytyy myös muoto, jota nimitän sukupuolineutraaliksi. Tällaisista sukupuolineutraaleista kommenteista esiintyy kaksi erilaista tyyppiä: toisesta on mahdollon päätellä uhrin tai tekijän sukupuolta³ ja toisessa korostetaan, että kannanotto koskee molempia sukupuolia. Koodatessani aineistoa ATLAS.ti-ohjelmalla jokaiseen uhri- tai tekijädiskurssiin tuli siis vähintään kolme luokkaa (ks. taulukko 2), esimerkiksi ensimmäiseen uhriutuneen tekijän diskurssiin (D1): D1:M (miehet), D1:N (naiset) ja D1:SPN (sukupuolineutraali).

Koodasin kokonaisia kommentteja, jotta voisin analysoida prosesseja, joissa tekijyys ja uhrius määritellään. Kaikissa kannanotoissa ei käsitelty minua kiinnostavaa tekijä/uhri-dilemmaa, joten monet kommenteista putoivat pois analyysivaiheen alkumetreilla. Myös nelikenttäni heikkous tuli vastaan jaotellessani kommentteja muodostamieni diskurssien mukaisiksi ryhmiä. Koska väkivaltatilanteessa on aina mukana vähintään kaksi osapuolta, kommentit harvoin keskittyivät vain toiseen (tai yhteen) osapuolista. Jouduinkin usein etsimään kommenteista ns. ”päähenkilön”, jonka väkivallan tekemiseen tai kohtaamiseen kommentissa keskitytään. Joidenkin kommenttien kohdalla jouduin tekemään kompromissin ja koodaamaan saman kommentin kahteen diskurssiin kuuluvaksi, sillä näissä tapauksissa kommenteista löytyi selkeästi kaksi **yhtä keskeistä** ”päähenkilöä”.

Ensimmäiseen, *uhriutuneen tekijän* diskurssiin kuuluville kommenteille on ominaista etsiä/ehdottaa väkivaltaisen teon syyksi tekijän ulkopuolista asiaa tai asiantilaa, esimerkiksi alkoholia tai lapsuuden kokemuksia, joiden uhriuttamana tekijä tekee väkivaltaisen tekonsa. Toisessa, *tekijän tuomitse- vassa* diskurssissa tekijä myös tunnustetaan, mutta ensimmäisestä diskursista poiketen häntä itseään pidetään oman tekonsa aiheuttajana ilman selityksiä tai jopa ilmoitetaan, ettei ole mitään hyväksyttäviä selityksiä väkivallalle.

³ Kommentilla ei tunnuta edes viittaavan mihinkään toiseen kannanottoon, josta tekijän tai uhrin sukupuoli voitaisiin jäljittää.

Taulukko 2. Koodattujen kommenttien määrät eri uhri- ja tekijädiskursseissa⁴.

DISKURSSI	KOMMENTTIEN MÄÄRÄ
D1: Uhriutunut tekijä	
D1: Mies	110
D1: Nainen	7
D1: Sp-neutraali	9
D2: Tuomittu tekijä	
D2: Mies	79
D2: Nainen	72
D2: Sp-neutraali	41
D3: Puhdas uhri	
D3: Mies	6
D3: Nainen	70
D3: Sp-neutraali	9
D3: Lapset	97
D3: Suhde/liitto/perhe	7
D3: Yhteiskunta	2
D3: Läheiset	4
D4: Kielletty uhrius	
D4: Mies	0
D4: Nainen	143
D4: Sp-neutraali	3
YHTEENSÄ⁵	656

⁴ Tässä artikkelissa ei käsitellä sukupuolineutraaleja diskursseja, eikä puhtaan uhrin diskurssiin kuuluvia läheisiä, perhettä/parisuhdetta ja yhteiskuntaa väkivallan uhrina pitäviä kommentteja.

⁵ Kommenttien kokonaismäärään on laskettu kahteen eri diskurssiin koodatut kommentit kahteen kertaan.

Kolmas diskurssi keskittyy väkivallan *puhtaisiin uhreihin*, joina pidetään usein ns. viattomia sivullisia (esim. lapset). Jos väkivallan tekijä – uhriuttaja – mainitaan tämän diskurssin kommenteissa, tulee se monesti ilmi kiertoiteitse. Neljäs, *uhriuden kieltävä* diskurssi on mielenkiintoinen, sillä siinä keskitytään henkilöön, johon väkivaltainen teko kohdistuu. Mutta häntä ei silti pidetä uhrina, koska hänen nähdään olevan vastuussa tapahtuneesta. Nämä neljä diskurssia esittävät neljä eri näkökulmaa samaan asiaan. Diskurssien välillä esiintyy yhtäläisyyksiä, koska samoja teemoja käsitellään eri yhteyksissä. Näissä tapauksissa on kuitenkin kyse painotuseroista. Esimerkiksi keskusteltaessa naisista väkivallan tekijöinä miehet ovat väkivallan uhreina, mutta miesten uhrius saa kommenteissa pienemmän painoarvon, kun naisen tekemään väkivaltana keskitytään (sitä kuvataan, kauhistellaan, ihmetellään jne.). Kommenteissa, joissa miestä pidetään uhrina, miehen uhrius on taas pääasiallisena kuvauksen ja keskustelun kohteena. Kommentit jakautuivat eri diskurssien kesken seuraavan taulukon osoittamalla tavalla.

PARISUHDEVÄKIVALTA INTERNET-KESKUSTELUJEN VALOSSA

Väärinymmärretyt uhriutuneet tekijät

Ensimmäisessä hahmottamassani diskurssissa keskitytään väkivallan tekijään, henkilöön, joka fyysisesti suorittaa väkivaltaisen teon. Uhriutuneen tekijän diskurssiin sijoittuvissa kommenteissa tuodaan joko suoraan tai epäsuorasti esille, että syy – tai ainakin osasy – tekoon löytyy tekijän ulkopuolelta. Tekijä voi olla itse eräänlainen olosuhteiden uhri ja siten hän ikään kuin joutuu tekijäksi oman uhrikokemuksensa kautta. Suurin osa näistä kommenteista (110 kpl) käsittelee miestä parisuhdeväkivallan tekijänä, jolloin tämä uhriutumisen kautta väkivaltaa tekevään mieheen fokusoitunut diskurssi asettuu määrällisesti yhdeksi analysoimieni Internet-keskustelujen valtadiskursseista.

Kaikille näille miehiin keskittyville kannanotoille on yhteistä, että miehen tekemää fyysistä väkivaltaa selitettäessä vedotaan erilaisiin syihin, joiden seurauksena väkivaltainen teko tapahtuu. Mies näyttäytyy äärimmäisissä kommenteissa pelkkänä statistina, joka luovuttaa ruumiinsa väkivallan käyttöön, koska hänellä ei ole muita vaihtoehtoja. Fyysisen väkivallan tekemistä kuvataan hyvin usein biologisperäisesti ”vietiksi” ja ”reaktioksi” eli

tahdosta riippumattomaksi toiminnaksi, joka on koodattu ihmislajin perimään. Väkivallan koetaan monesti olevan miehille ainoana vaihtoehto. Sitä kuvataan joko juuri biologisperäisenä reaktiona (*”miehelle ominaisempi reagoititapa”*⁶) tai sitten ainoa toimintamahdollisuus, joka miehelle tilanteessa jää. Miehellä ei vaadita eikä odotetakaan näissä kommentoissa muunlaista toimintaa tai tilanteen ratkaisuyritystä väkivallan sijasta. Miehellä ei nähdä olevan kompetenssia nousta tilanteen subjektiksi, vaikka hän onkin väkivallan suhteen toimija.

”[T]ämä nyt vain sattuu olemaan muutamien miesten tapa reagoida voimakkaasti ärsytettynä. En puolustele, että se olisi oikein tai hyväksyttävää, mutta pidän äärimmäisen harvinaisena, että se tapahtuisi täysin aiheettomasti.” (K1)

Mies kompensoi alisteista asemaansa perheessä ja elämässä yleensä lyömällä. Tämän vuoksi väkivaltaisista miehistä ei kirjoittajien mielestä saisi liian jyrkästi tuomita, heitä pitäisi ymmärtää ja auttaa selvittämällä *”perimmäinen, mielenpukkoissa piilevä syy”* väkivaltaiselle käyttäytymiselle, jolloin väkivalta olisi mahdollista lopettaa. Tällainen ajattelu on perinteisesti kuulunut (suomalaiseen) tapaan käsittää parisuhdeväkivalta perhedynaamisena ongelmana, jonka aiheuttaa perheen sisäinen vuorovaikutushäiriö. Häiriö ilmenee väkivaltaisena käyttäytymisenä, ja sitä on yritetty hoitaa keskusteluilla ja perheterapialla. Monissa vuosituhatien vaihteen molemmin puolin tehdyissä tutkimuksissa perheterapia on kuitenkin parisuhdeväkivaltapauksissa havaittu huonoksi tai jopa haitalliseksi vaihtoehdoksi, etenkin väkivallan uhrin kannalta (ks. Nyqvist 2001, 20).

”[J]oskus myös on kyseessä se, että ns. ”mitta tuli täyteen”. Tällaisia tapauksia tuntuu olevan varsinkin monissa hyvätuloisissa perheissä, jossa vaimolla on käytännössä kaikki määräysvalta ja sitten jonain päivänä tämä ”pehmoisa”, kaiken kultansa eteen uhrautuja, lyö epätoivoisesti takaisin.” (K5)

Nalkutuksesta ja lyömisestä muodostuu toisiaan täydentävä parisuhdeväkivallan kokonaisuus. Ne ovat toistensa vastapuolet, jotka esiintyvät lähes aina yhdessä mutta nalkutus tapahtuu kausaalisesti ensin, eli se antaa syyn lyömiselle, joka on seurausta nalkutuksesta. Näin tullaan sekä rinnastaneeksi että sukupuolittaneeksi henkinen ja fyysinen väkivalta. Naisen tekemä henkinen väkivalta esitetään tarkoitushakuisena ja tahallisenä, kun taas miehen tekemä fyysinen väkivalta näyttäytyy kirjoituksissa hallitsemattomana, luon-

⁶ Kursivoidut, lainausmerkkien sisällä olevat tekstikatkelmat ovat suoria lainauksia aineistosta.

nonvoimanomaisena. Mielikuva vastakohtien toisiaan tasapainottavasta voimasta rikkoutuu vain väkivallan seurausten kohdalla: henkisen väkivallan aiheuttamia vammoja pidetään usein vaikeammin korjattavina.

”[I]tse olen kestänyt niin paljon henkistä väkivaltaa nykyisellä työpaikallani, että joku läpsäyskin tuntuisi siihen nähden pieneltä. Olen aikoinaan saanut lapsena selkääni, eikä siitä ole jäänyt minkäänlaisia traumoja, lapsikin tietää milloin se on ollut oikeutettua ja aiheesta. Henkisestä väkivallasta on vaikeampi selvitä...” (K8)

”[H]enkisestä väkivallasta irtautuminen saattaa olla vielä vaikeampaa kuin ruumiillisesta, koska uhrin itsetunto on täysin nujerrettu väkivallan seurauksena.” (K6)

Miesten väkivaltaista käyttäytymistä aiheuttavaa huonoa itsetuntoa selitetään lapsuuden kokemuksilla. Väkivalta nähdään ”*isältä pojalle siirtyvästä toimintamallina*” ja ”*kotoa opittuna käyttäytymisenä*”. Sosiaalisen oppimisen lisäksi miehen väkivaltaisuus juontuu usean kirjoittajan mielestä lapsesta kohdatusta hylätyksi tulemisen kokemuksesta. Se selittääkin kirjoittajien mielestä loogisesti sen, miksi väkivalta monesti alkaa tai ainakin pahenee juuri erotilanteessa.

”[J]os väkivalta on lapsena opittu tapa hoitaa ongelmat, niin eihän ne raukat tajua muita tapoja olevankaan.” (K3)

”[T]ästä ei ole kauaakaan kun luin jostain, et yleensä lyövä mies on tuntenut lapsena olonsa jotenki hylätyksi omien vanhempiensa kohdalla ja hänellä on tosiaan aika heikko itsetunto. Lyömiset useinkin tulevat esiin juuri silloin kuin mies tuntee pelkoa tulla hylätyksi.” (K1)

Alkoholilla on merkittävä rooli parisuhdeväkivallasta käydyissä keskusteluissa. Väkivallan ja alkoholin yhteys nähdään suorana syy-seuraus-suhteena, joskus jopa niin ilmeisenä, että kirjoittaessa viinan juonnista siirrytään suoraan vaimon mustelmiin väkivaltaista välikohtausta mainitsematta ikään kuin pelkkä alkoholin nauttiminen aiheuttaisi puolison ruhjeet. Eronteko selvän ja humalaisen väkivallan tekijän välillä on tärkeää. Kun alkoholi on mukana kuviossa, päihtynyttä miestä ei pidetä tekoonsa ainakaan täysin syyllisenä. Alkoholista pidetään niin olennaisena osana parisuhdeväkivaltaa, että väkivaltaongelman ratkaisuksi suositellaan usein AA-tapaamisia, jopa kommentteina kirjoituksiin, joissa alkoholia ei mainita lainkaan. Ajattelumalli on ilmeisen yleinen, koska myös monet Lahden (2001, 93) tutkimustaan varten haastattelemaat väkivaltaisessa suhteessa elävät naiset uskoivat väkivallan loppuvan, jos mies lopettaa viinan juonnin.

Alkoholismia pidetään nykyään sairautena (ks. esim. Itäpuisto 2001, 46–48). Kannanotoissa väkivaltaisuudelle tarjotaan sairaus-selitystä, myös tapauksissa, joissa ei ole kyse humalassa tehdystä väkivallasta. Väkivaltaisuuden määrittelemisen sairaudeksi (esim. ”*mielen heikkoutta*” tai ”*luonnehäiriö*”) on mielenkiintoista. Sairaus on sairastavasta henkilöstä riippumaton tila, ei itse aiheutettu, eikä tällaista sairasta siksi pidetä tilaansa syyllisenä. Sairauteen ei myöskään usein voi itse vaikuttaa, vaan siitä eroon pääsemiseksi tarvitaan koulutettuja ammatti-ihmisiä ja lääkehoitoa. Väkivaltainen sairas voi olla itse tietoinen tilastaan, mutta mahdollisessa paranemisprosessissaan toisten (terveiden) ihmisten tiedon ja avun varassa. Kun väkivaltaisuutta pidetään sairautena, nähdään siitä paraneminen mahdollisena, kunhan vain saadaan ensin selville syy ja sitä kautta tarpeellinen hoito. Jos sairautta ei tunnusteta ja hoideta, väkivaltaa ei voida estää. Koska miehen nähdään sairaana olevan varsin kykenemätön kontrolloimaan itseään ja toimintaansa, vaaditaan toimintaa naiselta eli väkivallan uhrilta.

”[H]yvin vakava asia. Mutta missä syy? Olisko syy viinassa? Kuinka monessa tapauksessa meidän rakas ihannoima alkoholi on tässä mukana. En voi kuin ihmetellä kuinka paljon tuo on saanut murheita aikaan. Itse olen siitä päässyt kokonaan irti. Heti tehohoitoon.” (K6)

”[J]oitakin ihmisiä alkoholi muuttaa täysin. Hyvästä ja kiltistä miehestä voi tulla muutaman oluen jälkeen aggressiivinen ja kiduttava.” (K5)

”[p]ahoinpitelijä on aina sairas: Hoitamattomalta sairaalta ei voi odottaa muuta kuin yhä sairaampaa käytöstä.” (K7)

Naisten tekemästä parisuhdeväkivalasta ei juuri ole yhteiskuntatieteellistä tutkimusta, mutta ainestoni käsitellään myös sitä. Uhriutuneen tekijän diskurssiin sijoittui vain seitsemän naistekijää koskevaa kommenttia. Niistä kahdessa tekijällä ilmoitettiin olevan (lääkärin diagnosoima) mielenterveysongelma. Naisten väkivaltaisia tekoja selitettiin myös ”*nuorten naisten tulusella luonteella*” sekä ”*naisten vaihtelevalla hormonitoiminnalla*”. Yksi kirjoittaja toteaa olevan mahdollista, että nainen lyö, koska mies ”*ärsyttää häntä niin, että silmissä sumenee*”, mikä vastaa naisten miehiin kohdistuvasta provosoinnista esitettyjä käsityksiä.

Teostaan tuomitut väkivallan tekijät

Tuomitun tekijän diskurssissa yksinkertaisesti todetaan fyysisen väkivallan tekijä syylliseksi tekoonsa, eikä hänen käyttäytymiselleen esitetä perusteluja tai puolusteluja. Usein tähän diskurssiin kuuluvissa kirjoituksissa arvostellaan tekijää ankarastikin. Kun tilastojen mukaan kotona tehdyistä pahoinpitelyistä noin 90 prosenttia kohdistuu naiseen ja noin 90 prosentissa näistä tapauksista tekijänä on (miespuolinen) puoliso (ks. esim. Aromaa – Heiskanen 120–121), minulle oli yllätys, että tuomitun tekijän diskurssissa miehiä ja naisia koskevia kannanottoja löytyi lähes yhtä paljon (ks. taulukko 1). Käsittelen ensin väkivaltaisiin miehiin keskittyviä kommentteja, jonka jälkeen analysoin vastaavat naisista esitetyt kommentit.

Väkivaltaiset miehet: heikompiensa hakkaajat ja tosi miesten irvikuvat

Paitsi että väkivallan tekijän tuomitsevaan diskurssiin sijoittuneiden kommenttien kirjoittajat totesivat miehen olevan syyllinen väkivaltaiseen tekoonsa, hänelle ehdotettiin uhrituneen tekijän diskurssista (luku 5.2) poiketen myös vaihtoehtoisia toimintamalleja väkivallan sijaan. Useassa kommentissa miehen todetaan olevan vapaa ja kykenevä, jopa velvollinen, lähtemään suhteesta, jos hän ei voi olla siinä lyömättä. Mies vastuutetaan teostaan tuomalla esille, että väkivaltainen käyttäytyminen puolisoa kohtaan on ollut aktiivinen valinta muiden mahdollisten vaihtoehtojen joukosta. Monet kirjoittajat osoittavat suoranaista halveksuntaa ”*raukkamaisia heikompiensa hakkaavia miehiä*” kohtaan ja varsin monet mieheksi ilmoittautuvat tekevät jyrkän eron itsensä ja (parisuhteessa) väkivaltaisten miesten välille. Erityisesti paheksutaan sitä, että fyysisesti vahvempi käy heikomman kimppuun. Monet kirjoittajat kuvaavat ”*aitoa tosi mieheyttä*”. Näissä kannanotoissa asetetaan vastakkain tosimities, joka kohtelee naista hyvin ja suojelee heikompiensa, sekä fyysisesti naiseen nähden ylivoimainen väkivaltainen mies, joka lyö kunnioituksen puutteesta puolisoaan. Kommenteissa todetaan pahoinpitelyn olevan myös rikosoikeudellisesti tuomittavaa. Jos tehdään ero yksityisessä tilassa ja julkisessa tilassa tapahtuvien väkivallantekojen välille, kotona, parisuhteessa tapahtuvaa pahoinpitelyä pidetään usein törkeämpänä rikoksena kuin vastaavaa julkisella paikalla tehtyä tekoa.

”[M]iehen ei missään vaiheessa tule lyödä naista, jos hän ei kestä naistaan hänen tulee ennemmin erota. Ei lyöminen ratkaise mitään! Minulla on ollut

kokemuksia naisesta joka oli todella ärsyttävä humalassa, mutta poistuin ennemmin hänen elämästään ennen kuin aloin riehumaan. Ei kai kukaan kestä alistamista ja hakkaamista. Pahoinpitely on vakava rikos!” (K1)

”[L]uettuani tekstisi koen syvää häpeää että meissä miehissä on sellaisia kuin miehesi on sillä oikea mies EI naista lyö. [...] Väkivalta on aina rikos tapahtuipa se missä hyvänsä.” (K1)

Kirjoittajat kiistävät tiukasti väkivallan oikeutuksen. Koska väkivaltaa ei haluta selittää tekijän ulkopuolelta, eikä varsinkaan uhrista johdettavilla syillä, uhrin tekemään provosointiin ei uskota tai todetaan, ettei minkäänlainen sanallinen hyökkäys oikeuta fyysiseen väkivaltaan. Myös alkoholin ja sairauden käyttäminen väkivallan selityksenä kyseenalaistetaan vetoamalla tekijän vastuuseen omista teoistaan. Osa kirjoittajista pohtii myös henkisen ja fyysisen väkivallan rinnastamista. He eivät pidä henkistä ja fyysistä väkivaltaa toisiaan poissulkevana, vaan pikemminkin saman henkilön rinnakkain käyttäminä, mutta kuitenkin erillisinä instrumentteina. Kirjoittajat, jotka kertovat joutuneensa itse henkisen väkivallan kohteeksi, näkevät fyysisestä väkivallasta selviytymisen helpompana. Tämä ajattelutapa näkyy myös muissa diskursseissa. Monet keskusteluun osallistujat tuntuvat pitävän fyysistä pahoinpitelyä varsin ”kliinisenä” toimenpiteenä, josta ei aiheudu henkisiä seuraamuksia uhrille. Sen sijaan parisuhdeväkivaltaa tutkineet ovat taipuvaisia pitämään niitä osittain limittyneinä. Fyysisen väkivallan katsotaan aina olevan myös henkistä väkivaltaa (ks. esim. Husso 2003, 205).

”Termi sairaus ei anna lupaa hyssyttellä mitään. Kaikkein vähiten perheväkivaltaa. Väkivaltaa ei voi kuitata tai antaa anteeksi millään. Sitä ei voi myöskään oikeuttaa millään selittelyllä!” (K6)

Vaikka tässä tekijän tuomitsevassa diskurssissa väkivaltaista miestä pidetään tyypillisesti kompetenttina toimijana, väkivallan uhrilta odotetaan silti aktiivisuutta. Nyt sitä vaaditaan kuitenkin vain uhrin itsensä (ja lasten) tähden, koska monien kokemusten kautta (sekä omien että tuttavien) on nähty, ettei väkivaltaisilla miehillä ole juuri halua muuttaa käytöstään tai lopettaa suhdettaan. Aikaisempien tutkimusten mukaan ero näyttäytyykin väkivaltaisille miehille usein mahdottomuutena. Paradoksaalisesti he usein ilmoittavat, että heidän toistuvan väkivaltansa kohteeksi joutuva vaimo (ja perhe) on heille tärkein maailmassa, jota ilman heillä ei olisi mitään (Lahti 2001, 129; Husso 2003, 164–165).

Vaietut ja piilotetut väkivaltaiset naiset

Vaikka keskustelujen aloituskommentit yhtä lukuun ottamatta keskittyvät miehen naispuoliselle kumppanilleen tekemään väkivaltaan, naisten tekemästä parisuhdeväkivallasta keskustellaan kiivaasti läpi koko aineiston. Monet väkivaltaisista naisista kirjoittavat toteavat aiheen olevan ”*tabu*”. Naisten väkivaltaisuus sekä parisuhteessa että sen ulkopuolella on kirjoittajien mielestä syvästi vaiettu ja salailtu ongelma, josta ei haluta puhua. Väkivaltaisia naisia tiedetään ja tunnetaan, mutta ”*niiden suhteen hyssyttellään*” eli heistä ei kirjoiteta eikä puhuta.

”Luin asiasta vuosia sitten. Suomen Kuvalehdestä, Ilta-Sanomista, Hesarista tms. En voi muistaa tarkemmin. Siinä nimenomaan sanottiin erään tutkimuksen mukaan kotiväkivaltatapauksien olevan 66%:sti naisten miehiin suuntaamaa.” (K6)

”[O]tsikoihin pääsee kuitenkin vain miehen väkivalta. Ei koskaan naisen väkivalta miestä kohtaan.”(K8)

Käsitystä naisten tekemän väkivallan salailusta ei tue ainakaan Oikeuspoliittisessa tutkimuslaitoksessa tehty tutkimus⁷, jonka mukaan väkivaltaan liittyvä uutisointi on lisääntynyt 1980-luvulta vuosituhaten vaihteeseen tultaessa voimakkaasti, vaikka väkivaltarikosten määrät ovat pysyneet suhteellisen vakaina tai jopa laskeneet. Iltaapäivälehtien etusivujen uutisoinnin todettiin antavan tekijöiden ja uhrien sukupuolijakaumasta todellisuutta naisvaltaisemman kuvan. Tämä painotus on voimistunut koko ajan (Kivivuori – Kemppe – Smolej 2002, 37–38; 61–62).

Naisten tekemän parisuhdeväkivallan arvellaan olevan tabu ainakin siksi, että monet miehet eivät halua myöntää olevansa suhteen heikompi osapuoli ja he piilottelevat ongelmaa tämän takia. Ongelman myöntämisen oletetaan olevan erityisen vaikeaa ”*miehisille miehille*” ja ”*raavaille miehille*”, joiden maskuliinisuus joutuisi näin uhatuksi tai jopa katoasi kokonaan. Kommentteista on luettavissa, että mieheys ei ole itsestään selvyyttä. Mieheyttä pitää todistaa käyttäytymällä miehisesti, tekemällä miehisiä tekoja tai ainakin välttämällä feminiiniseksi luokiteltuja käyttäytymismalleja, jollaisena (fyysisesti) heikompana olemista ja avun hakemista pidetään (Säävälä 1999, 63; Seidler 1998, 194–198).

⁷ Tutkimuksen tarkoituksena oli verrata väkivaltaa iltaapäivälehtien etusivuilla, todellisuudessa (eli tilastojen valossa) ja ihmisten peloissa vuosina 1980–2000.

”[O]let oikeassa siinä, että aihe on selvästi vielä tabu. Se on sitä ehkä myös siksi, että miehen ei ole helppo myöntää että ’akka hakkasi’, lausehan tavaltaan kastroi miehen siihen paikkaan.” (K6)

Myös muutamat omista kokemuksistaan kirjoittavat kertovat ”*uskottavuus-ongelmista*” tuttavien ja sukulaisten silmissä. Miesuhria ei ”*oteta todesta*” auttajatahoilla, kun taas naisuhri saa usean kirjoittajan mielestä apunsa helposti ja vaivattomasti. Miesten avunsaamisen vaikeus näyttäytyy näissä vies-teissä osana naisten tekemän väkivallan piilottamista. Kun miehet tietävät avun saannin olevan vaikeaa, he eivät edes hae sitä. Näin naisten tekemää väkivalta ei tule tietoisuuteen eikä tilastoihin edes tätä kautta.

”Siinäpäs se onkin kun Suomalainen mies ei moisesta ääneen puhu. Se nyt vasta olisi noloa jos joku tietäisi että oma akka satuttaa sekä fyysisesti että henkisesti. Sellaista muuten tapahtuu, usko huviksesi. Naisilla tilanne on hel-
posti korjattavissa, perheväkivallan uhri (nainen) saa varmasti apua, sen si-
jaan raavasta miestä ei kukaan ota todesta.” (K6)

Tilanne, jossa nainen kohdistaa väkivaltaa mieheen, muodostuu mieserityi-seksi ongelmaksi, jota puntaroidaan kommenteissa. Kun miehen uhriutta-
vassa diskurssissa lyöminen oli miehille ominainen hallitsematon reaktio tai
ainoa ulospääsy tilanteesta, näissä kommenteissa lyömisestä ja erityisesti
lyömättä jättämisestä muodostuu merkittävä osa kunniallista mieheyttä. Täl-
laisessa ajattelussa naiset kategorisoidaan heikommiksi ja siksi miehen suo-
jelua tarvitseviksi, eikä suojelijan ole sopivaa lyödä suojeltavaa. Näin mies-
ja naisruumiit nähdään kuuluvaksi sekä spatiaalisesti että moraalisesti eri
luokkiin (Lahti 2001, 131). Maskuliinisuus käsitetään moraaliseksi ylem-
myydeksi: miehellä on sekä oikeus että velvollisuus tietää, mikä on muille
parasta ja myös toimia näin (Seidler 1998, 194). Koska kunniallisesta mie-
huudestaan kiinni pitävä mies ”*ei voi lyödä naista*”, tekee se parisuhdeväki-
vallasta juuri miehille erityisen vaikean ongelman.

”[E]i sillä ettäkö hennommaksi luotu nainen saisi samaa jälkeä aikaiseksi
kuin mies, mutta naisen lyödessä miestä kasvoihin nyrkillä, on miehisellä
miehellä keinot jokseenkin vähissä. Lyödäkö takaisin heikompaa naista vai
kääntää vaan toinen poski lyöntiä varten?” (K6)

Myös suomalaisia perheväkivaltatutkimuksia kritisoidaan, koska ne lähte-
vät liikkeelle olettaen, että kyseessä on juuri naisiin kohdistuva väkivalta.
Näin myös tutkimukset osallistuvat kirjoittajien mielestä naisten tekemän
väkivallan piilottamiseen. Väkivallan sukupuolittuneisuus hajoaa osittain
tässä diskurssissa. Naisten tekemää ”*naisille ominaista*” henkistä väkivaltaa

pidetään kyllä itsestäänselvyytenä, mutta siitä tulee vain yksi muoto ”femiinisen väkivallan jatkumossa”. Väkivallan sukupuolittuneisuuden kausaalinen järjestys sekä jako tahalliseen ja pakon alla tehtyyn väkivaltaan kuitenkin pysyy. Naisten väkivalta näyttäytyy tarkoituksellisenä julmuutena, joka edeltää miesten väkivaltaa, jonka oletetaan suurimmaksi osaksi olevan puolustautumista naisten heihin kohdistavaa väkivaltaa vastaan.

Parisuhdeväkivallan puhtaat uhrin

Väkivallan puhtaat uhrin ovat syyttömiä väkivaltaan, jota he joutuvat kohtaamaan monesti olosuhteiden pakosta. Usein kommenteissa pidetään uhreina ihmisiä, jotka eivät ole osapuolena väkivaltaisessa parisuhteessa. Lapset saavat aineistossa vahvimman puhtaan uhrin statuksen ja myös naisia pidetään usein väkivallan puhtaina uhreina (ks. taulukko 1).

Lapset parisuhdeväkivallan välillisinä uhreina

Lapset ovat keskeisessä roolissa tutkimissani parisuhdeväkivaltakeskusteluissa. Varsinaisesti lasten uhriuteen keskittyviä kommentteja aineistosta löytyi 97 kappaletta. Näille kommentteille on tyypillistä, että kirjoittajat esittävät pyyntöjä ja vetoamuksia niiden lasten puolesta, jotka joutuvat seuraamaan kotona yleensä isän äitiin kohdistamaa väkivaltaa. Vanhemmuuden tehtävänä pidetään hyvien edellytysten ja puitteiden luomista lasten kasvuun (Hoikkala 1993, 61). Näiden puitteiden ja edellytysten luomiseksi ja ratkaisuksi lasten uhriutumiseen esitetään lähes yksimielisesti vanhempien eroa. Äitejä pyydetään ja suostutellaan asettamaan lapset etusijalle (esim. ”Pyydän sinua ajattelemaan ensisijaisesti lapsiasi” ja ”Haluathan tarjota lapsillesi tasapainoisen ja turvallisen lapsuuden”).

Lasten parhaaksi nähdään, että huoltajuus pysyy eron jälkeen äidillä. Jos isä ei ole käyttäytynyt väkivaltaisesti lapsia kohtaan, pidetään kuitenkin tärkeänä, että lasten suhde isään säilyy vanhempien erosta huolimatta. Äidin huoltajuus näyttäytyy itsestäänselvyytenä. Monissa kommenteissa kritisoidaan väkivaltaisen ”kulissiavioliiton” ylläpitämistä, varsinkin, jos se tehdään lasten parhaaseen vedoten. Lasten vuoksi jatkamisen epäillään monessa kommentissa olevan vain selitys suhteen jatkamiselle, kun äidillä ei todellisuudessa ole halua lähteä väkivaltaisesta suhteesta. Ero ja suhteesta lähteminen näyttäytyy kommenteissa suhteellisen ongelmattomana toimintamallina, joka

on lähinnä kiinni naisen tahdosta. Jos on tahtoa lähteä, lähtö onnistuu ja se ratkaisee kaikki vaikeudet.

”[L]asten takia’ jatkaminen on mielestäni vain tekosyy, kunnei äidillä (useimmissa tapauksissa äidillä) jostain syystä ole halua tai mahdollisuutta lähteä. Nimenomaan lasten takia on väkivaltainen suhde jätettävä taakseen. Äiti on aina ensisijaisesti vastuussa lapsistaan, eikä ’aikuisesta’ miehestään.” (K8)

Väkivallan sekä lasten ja aikuisten välille muodostuu jännitteitä. Kodissa tehty väkivaltainen teko muuttuu, kun siellä asuu lapsia. Erityisesti kahden aikuisen ihmisen kodissa tapahtuva parisuhdeväkivalta muodostuu hyvin monissa kirjoituksissa halun ja tahdon määrittämäksi asiaksi. Aikuiset (naiset) ovat vapaita valitsemaan väkivaltaisen tai väkivallattoman elämän. Jos he tahtovat elämän ilman väkivaltaa, he lähtevät. Jääminen suhteeseen katsotaan väkivaltaisen elämän haluamiseksi. Monet kirjoittajat ilmaisevat varsin suoraan välinpitämättömyytensä väkivallan kohteeksi joutuneiden naisten kohtalosta. Jos naisen tilanteesta kannetaan huolta, ilmoitetaan syyksi lapset, jotka tarvitsevat äitiään. Näille kirjoittajille parisuhdeväkivalta on aikuisten ihmisten yksityisasia, johon ei edes haluta puuttua tai ottaa kantaa, ellei pariskunnalla ole lapsia. Samalla lapset ovat ensisijaisesti väkivallan kohteena olevan äidin uhreja.

”[E]n enää jaksa kantaa huolta pahoinpitelyn fyysisestä uhrista, myötätunnon rippeetkin ovat jo aikapäiviä karisseet. Ainoat huolenaiheeni (...) se, kuinka suunnattomasti heidän lapsensa tilanteesta kärsivät.” (K3)

”Voi pyhä sylvi! Oletko koskaan ajatellut, millaista lastenne on asua teillä? Itsesi saat tapattaa vaikka tänään, mutta lapsiasi todella säälin (...) Yhdenkään lapsen ei pitäisi joutua tällaisesta kärsimään. Mielestäni juuri kaltaisesi vaimot, jotka katselevat vuosikausia jatkunutta väkivaltaa läpi sormiensa, pitäisi tuomita miestenne kera ikiajoiksi vankilaan. Elinikäisen vankilan lapsennekin saavat traumaattisesta lapsuudestaan; psyykkisiä vaurioita, jotka eivät välttämättä koskaan parane. Oikein vihaksi pistää lastesi puolesta.” (K8)

Lasten tilanne eroaa kirjoittajien mielestä huomattavasti väkivallan kohteena olevan naisen tilanteesta. Koska ”*ilman omaa syytään tähän maailmaan tulleet lapset*” eivät voi vapaasti valita vanhempiaan ja asuinpaikkaansa, on koti, jossa esiintyy väkivaltaa, heitä kohtaan erityisen suuri vääryys. Aikuis-
tumispuhetta väitöskirjassaan tutkinut Tommi Hoikkala (1993, 79) toteaa, että lapsen yhteydessä aikuisuus käsitetään vastuun ottamisena. Samalla tavalla aikuisuus ilmenee myös näissä teksteissä. Koska lapsilta puuttuu vapaus valita väkivallaton elämä, vastuu sen aikaansaamiseksi on aikuisilla.

Hoikkalan tutkimustuloksista eroten aineistoni keskusteluissa vastuun ottamista vaaditaan kuitenkin vain äideiltä.

Naisen ja aikuisuuden välille vedetään suora yhteys monissa kommentteissa. Hyvin usein kirjoittajat rinnastavat väkivaltaiset miehet lapsiin puhumalla ”*siitä aikuisesta lapsesta*” tai ”*isommasta lapsesta*”. Monessa kommentissa naisen nähdäänkin olevan vastuussa lasten hyvinvoinnin lisäksi myös miehensä käytöksestä. Nainen ei varsinaisesti näissä kommentteissa aiheuta väkivaltaa provosoimalla miestänsä, vaan naisen nähdään unohtaneen vastuunsa miehen käytöksen kontrolloijana ja valvojana.

”[I]hminen on viimekädessä aina vastuussa omista teoistaan – niin hakkaaja kuin se joka tekee hakkaamisen mahdolliseksi. Mahdollistamisella tarkoitan sitä, ettei aseta toisen käytökselle selkeitä rajoja. Rakkauteen kuuluvat myös rajat.” (K7)

Kannanottoja lukemalla isyydestä aukenee varsin synkkä kuva. Isillä ei ole minkäänlaista vastuuta lasten kasvatuksesta ja hyvinvoinnista, kun samaan aikaan äidit vastaavat ”*aikuisuuden mallin antamisesta*”, lasten elämänlaadusta (”*Minkälaisen elämän oikein haluat tarjota lapsillesi?*”) ja jopa lasten saamasta mieskuvasta (”*Millaisen mieskuvan annat lapsillesi?*”). Kirjoituksesta välittyvä isyyden kuva vastaa melko hyvin isyyksellistä, jota Jouko Huttunen (1999, 179) kuvaa perinteiseksi isyydeksi. Merkkejä uudesta isyydestä ja jaetusta vanhemmuudesta ei näissä kommentteissa näy (mt., 171–172; 185–188). Naisten vastuu perheen ja parisuhteen tunnetyöstä⁸ (emotional work) tulee erityisen hyvin ilmi näistä kommentteista, sillä äitejä pahoinpitelevillä isillä ei kirjoituksissa nähdä olevan minkäänlaista vastuuta lasten henkisestä pahoinvoinnista kahta kommenttia lukuun ottamatta. Vain yhdessä kommentissa ehdotetaan syyn lasten kärsimykseen olevan väkivaltaisessa isässä.

”[J]aha aina vain kaikki naisen syyksi. Asioiden yksinkertaistaminen ei palvele ketään. Eiköhän se ole isä, joka tieteen tahtoon kiduttaa lapsiaan hakatesaan heidän äitiään.” (K3)

Nainen ja mies puhtaina uhreina

Parisuhteessaan väkivallan kohteeksi joutunut nainen ja mies asetetaan myös puhtaan uhrin asemaan aineistoni keskusteluissa. Naisen nähdään olevan väkivallan uhri 70 ja miehen 6 kommentissa (ks. taulukko 1). Esittelen ensin

⁸ Tunnettyö on läheisten ihmissuhteiden (esim. perhe- ja parisuhteiden) ekspressiivisten tehtävien hoitamista. Lisää tunnettyön käsitteestä ks. Duncombe – Marsden 1998.

diskursseista laajemman. Osa naista puhtaana uhrina pitävistä kirjoittajista on hyvin empaattisia naisia kohtaan, osa kannustavia ja toiset kirjoittavat melko käskeväänkin sävyyn. Yhteistä kaikille kommenteille on se, ettei niissä pidetä naista vastuussa kohtaamastaan väkivallasta.

Edelleen naisille suositellaan suhteesta lähtemistä toimivimpana ratkaisuna tilanteeseen, vaikka sen toteutumista pidetä itsestäänselvyytenä. Hyvin monissa kirjoituksissa tuodaankin esille näkemys, jonka mukaan päätösten tekeminen ja muu ”*henkisiä voimia*” vaativa toiminta on erityisen vaikeaa väkivaltaisessa suhteessa eläville. Heitä katsotaan olevan usein ”*henkisesti nujerrettuja*” ja siksi vailla itsetuntoa. Monissa kommenteissa toistetaan käsitystä, että väkivaltaisessa suhteessa elävän naisen passiiviselta vaikuttava toimimattomuus johtuu siitä, että heiltä on viety ”*oma tahto*”. Oma tahto viedään väkivallalla ja sen uhalla. Oman tahdon tilalle tulee pelko ja alistuneisuus. Nainen, jolta on viety oma tahto, tottelee väkivallan pelossa miestänsä ja elää tämän oikkujen mukaan. Pelko lamaannuttaa uhrin ja estää tätä toimimasta, vaikka hän tiedostaisikin, miten väkivaltaisesta suhteesta ja miehestä voisi päästä eroon. Lamaannusta lisää pelko siitä, että väkivalta pahenisi ja raaistuisi lähdön jälkeen. Naiset ovat tietoisesti läsnä heille vahingollisessa suhteessa, mutta he eivät silti ole siinä omasta halustaan. Pelko vie heiltä kyvyn toimia ja samalla mahdollisuuden valita väkivallan ja väkivallattomuuden välillä.

Pelko on kulttuurisesti tärkeä tunne, sillä se on yksi tärkeimmistä sosiaalisen järjestyksen luojista. Pelkoa pidetään sukupuolittuneena tunteena. Pelon on havaittu rajoittavan naisten ja tyttöjen toimintaa ja aktiivisuutta, kun taas miehille ja pojille pelko voi toimia jopa yllykkeenä toimintaan (Crawford ym. 1992, 92–106). Parisuhdeväkivaltaa kokeneilla naisilla pelon tunne liittyy olennaisesti tietoisuuteen miehen fyysisestä ylivoimasta. Väkivallan pelko saa naiset mukautumaan ja sovittelemaan omaa käyttäytymistään ja olemistaan sekä jatkuvasti ennakoimaan ja tarkkailemaan tilanteita. Rajoittamalla liikkumista ja toimintaa pelko ikään kuin halvaannuttaa pelkääjän paikoilleen (Husso 2003, 188–189; Teays 1998, 58).

”[I]tse elin vuosia väkivaltaisessa suhteessa, missä minulta vietiin oma tahto täysin. Jos jotain tein mistä mies ei pitänyt (esim halusin käydä työkaverien kanssa iltaa istumassa, mitä en uskaltanut tehdä vuosiin), niin silloin saatettiin hajoittaa huonekaluja ym ja aseita otettiin esille, ja hän uhkasi tappaa itsensä. Se oli hirveää! Loppuaikoina hän ei uhannut enää itseään tappaa vaan minut! Halusin erota, mutta en uskaltanut tehdä sitä. Hän uhkasi tappaa minut. (...) Vielä tänäkin päivänä kun sattumoisin näen hänet: pelko lamaannuttaa minut.” (K6)

Parisuhdeväkivallan uhriksi joutuneiden naisten vastuullistamisen todettiin olevan yleistä sekä hakkaavan miehen että suhteen ulkopuolisten ihmisten taholta. Väkivaltaa kokeneet naiskirjoittajat ja monet muut keskusteluun osallistujat kertovat paitsi sukulaisten, ystävien ja työkavereiden epäilystä myös poliisin, sosiaalityöntekijöiden ja muiden viranomaisten suoranaista syytöksistä, joita naiset itse tai kirjoittajien tutut (ystävät, äidit, sukulaiset jne.) olivat kohdanneet apua hakiessaan. Tutkimukset vahvistavat tätä käsitystä. Sekä poliisit että sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset pitävät parisuhdeväkivallasta kärsiviä naisia ongelmallisina, haluttomina ottamaan apua vastaan ja kykenemättöminä päättämään suhteen jatkosta. Tilanteen ratkaisun nähdään olevan pääasiassa naisen vallassa (Lahti 2001, 29; Perttu 1999). Väkivallan uhrien syyllistämisen katsottiin useissa kommentteissa johtavan väkivallan hiljaiseen hyväksymiseen ja aiheuttavan samalla sekä parisuhdeväkivalta- että muidenkin väkivaltaongelmien pahenemiseen.

”[O]letteko tulleet ajatelleeksi että tuomitsemalla uhrin te samalla annatte hyväksyntänne naisten hakkaamiselle ja sallitte asian jatkua seuraavalle, sitä seuraavalle ja sitäkin seuraavalle sukupolvelle (...) Mitä useampi on tätä mieltä julkisesti, mitä enemmän yleinen mielipide tuomitsee rikosten uhreja, sitä vähemmän uhrien hyväksi todella mitään tehdään.” (K7)

Aineistoni Internet-keskusteluissa keskusteltiin vilkkaasti naisista väkivallan tekijöinä ja tekijän tuomitsevassa diskurssissa oli naisten tekemään väkivaltaan keskittyviä kommentteja lähes yhtä paljon kuin miesten vastaavia. Silti miesten puhtaaseen uhriuteen keskittyviä kommentteja⁹ ei löytynyt kuin kuusi kappaletta. Kaikki nämä kommentit ovat keskustelusta, jonka aloituskommentissa kysytään: ”*Mitä teen, jos nainen lyö?*”. Keskustelun aloittaja kertoo kärsivänsä puolisonsa tekemästä väkivallasta, joka on muuttanut hänen elämänsä yksinäiseksi ja pelottavaksi.

Kaikissa väkivallan miesuhriin keskittyvissä kommentteissa miehille suositeltiin suhteesta lähtemistä. Epäilystä avun saamisen vaikeudesta huolimatta avun hakemista suositellaan samoilla ohjeilla, joita annettiin miehen-
sä pahoinpitelemäksi joutuneille naisille. Miehille suunnatut lähtöohjeet ja -kehotukset eroavat puolestaan naisille suunnatuista. Miehille annettuja oh-

⁹ Naisten tekemään väkivaltaan keskittyvissä kommentteissa miehet mainitaan väkivallan kohteena, mutta varsinaisesti nämä kommentit keskittyvät kuvailemaan naisen tekemää väkivaltaa, sen yleisyyttä ja vaikutuksia, yhteiskunnan asenteita naisten väkivaltaan jne. Kommentteissa, jotka olen koodannut kuuluvaksi puhtaan uhrin diskurssiin, keskitytään nimenomaan miehen uhriuteen, ts. miehen asemaan väkivallan uhrina.

jeita ei esitetä yhtä vaativaan sävyyn, eikä esimerkiksi ”yksi lyönti ja lähtö”-retoriikkaa esiinny yhtä voimakkaana kuin kommenteissa, joissa nainen on väkivallan kohteena. Miehiä kehoitetaan lähtemään suhteellisen neutraaleilla toteamuksilla, kun naisia enemmänkin patisteltiin ja komenneltiin. Miehiä vakuutellaan avun hakemisen oikeutuksesta ja käsketään jättämään mahdolliset pilkkaajat omaan arvoonsa. Miesten lähtöä suositellaan vetoamalla heidän oikeuteensa saada väkivallaton elämä, mutta kommenteista puuttuvat ohjeet siitä, miten erota turvallisesti, esimerkiksi miten suojautua kostonhimoista entistä puolisoa vastaan. Eroa väkivaltaisesta kumppanista ei aineistoni keskusteluissa tunnuta pidettävän miehelle yhtä vaarallisena ja kohta-lokkaana kuin naiselle.

”Suosittelen sinulle lähtöä. Mustasukkaisuus höystettynä väkivallalla ei koskaan lupaa hyvää. Useimmiten se vain pahenee ajan myötä. Lähde, nauti elämästä. Olet ansainnut parempaa. Aivan kuten kaikki väkivallan uhrit.” (K4)

Nyrkkiin kävelijät – kohtaamaansa väkivaltaan syylliset naiset

Kielletyn uhriuden diskurssi eli *valtadiskurssi*, jossa naisia pidetään vastuussa kohtaamastaan parisuhdeväkivallasta, on kommenttien määrissä (143 kpl) laskettuna aineistoni suurin. Kommentit jakautuvat sisällöllisesti kahtia: niissä pohditaan ja esitetään syitä sille, 1) miksi naiset kohtaavat väkivaltaa parisuhteissaan sekä 2) miksi naiset elävät väkivaltaisissa suhteissa. Kommentteja yhdistää se, että painavin syy väkivaltaongelmaan nähdään olevan pahoinpidellyissä naisissa itsessään.

Syitä sille, miksi naiset joutuvat niin usein kohtaamaan väkivaltaa parisuhteessaan eli ”*tulevat hakatuiksi*” on kirjoittajien mukaan kahdenlaisia. On olemassa 1) suoria toimia, joita tekemällä naiset saavat puolisonsa lyömään itseään sekä 2) erityisiä naisominaisuuksia tai naisellisia ominaisuuksia, jotka ovat kirjoittajien mielestä edesauttavat vahvasti naisiin kohdistuvan parisuhdeväkivallan esiintymistä. Naisten nähdään aiheuttavan aktiivisesti väkivaltaa omalla toiminnallaan, erityisesti nalkutuksella ja henkisellä väkivallalla, jota he kohdistavat mieheensä. Nalkuttaminen nähdään ”*väkivallan kerjäämisenä*”, tekona, johon on ryhdytty tietoisesta päätöksestä ja jonka (naisten tiedostamaa) seurausta väkivalta on.

”[E]n voi väittää, ettäkö vaimoni olisi ansainnut kohtelunsa, mutta se on selvää, että hän suututti minut tahallaan.” (K8)

”[P]ahoinpitelyn voi aiheuttaa joskus myös pahoinpitelyn uhri. Joskus se voi olla myös varsin harkittua. Minulla ei ole kokemusta pahoinpitelijänä tai pahoinpideltynä.” (K7)

Naisilla oletetaan olevan heidän (biologiseen) sukupuoleensa liitettyjä ominaisuuksia, jotka selittävät heidän joutumisensa väkivallan kohteeksi parisuhteessa. Kirjoittajien mukaan monilla naisilla on taipumus hakeutua vaaralliseen suhteeseen väkivaltaisen miehen kanssa. Rakastumalla ”*renttuihin*” naiset hakevat jännitystä elämäänsä. Renttu on synonyymi impulsiivisuudelle, liialle alkoholin käytölle, väkivaltaisuudelle ja vastuuttomuudelle, joista taas muodostuu naisten etsimä ja haluama jännittävä ja vaarallinen elämä. Monet kirjoittajat esittävät ajatuksen ”*naisten luonnollisesta hoivavietistä*”, jonka nähdään olevan syynä siihen, miksi naiset haluavat suhteeseen vastuuttomien hulttiomiesten kanssa. Naiset haluavat jonkun, josta huolehtia, heitä vaivaa ”*parantajasyndrooma*” ja he kuvittelevat voivansa ”*parantaa*” näiden miesten huonot tavat rakkaudellaan.

”[N]aisten ’ymmärtäminen’ menee joskus ihan liian pitkälle, vai onko se sairaloisuuteen menevän hoivavietin syytä? Hyvät naiset, ajatelkaa joskus järkeä, älkääkä tunteella!!!” (K1)

Lähes kaikissa kommenteissa ihmetellään, miksi naiset sietävät väkivaltaa, ”*antavat hakata itseään*”, ja esitetään syitä tällaiselle käyttäytymiselle. Monet kirjoittajat ovat sitä mieltä, että osa naisista yksinkertaisesti haluaa tulla hakatuksi. Näitä naisia nimitetään ”*masokisteiksi*” ja ainakin osan heistä arvellaan saavan miestensä tekemistä pahoinpitelyistä nautintoa. Nautinnon laatua (henkinen vai fyysinen) ei sen tarkemmin eritellä. Toisen naisryhmän muodostavat ”*marttyyrit*”. Monet kirjoittajat ovat sitä mieltä, että nämä marttyyreiksi nimitetyt naiset haluavat tulla pahoinpidellyksi, koska näin he voivat tuntea itsensä kärsimyksen kautta paremmiksi ihmisiksi, etenkin miehiinsä verrattuna. Marttyyrit voivat myös kerjätä ulkopuolisten huomiota ja sympatiaa ruheillaan ja ”*hyvillä tarinoillaan*”. Marttyyrit haluavat väkivaltaisen miehen, johon verrattuna he itse näyttävät paremmilta ihmisiltä. Miestensä kautta he suorittavat jatkuvaa ”*keinotekoista itsetunnon kohotusta*”.

”Aika useat naiset ovat tiedostamattomalla tavalla masokistisia, vaikka mies hakkaisi vuosikausia niin silti jäävät suhteeseen. Minkäs teet, tämä on vapaa maa, ja jos joku saa (alitajuisesti) tyydytystä siitä, että turpaan tulee, niin ei siihen muiden pidä puuttua!” (K6)

”Ehkä nainen tarvitsee vierelleen sen ’hervion’, joka edustaa kaikkea pahaa suhteessa. Kaikki viat löytyvät miehestä, eikä naisen tarvitse pohtia sen kum-

memmin itseänsä, elämän hallintaansa, päämääriään tms. Kaikesta voi syyttää toista ja tuhlata elämänsä kärsimällä ja marttyyria leikkimällä.” (K5)

Näin ajateltuna sekä masokistin että marttyyriin väkivaltainen mies tyydyttää vain puolisonsa tarpeita. Masokistin tapauksessa mies tuottaa naiselle tämän kaipaamaa nautintoa ja marttyyriin tapauksessa taas mahdollisuuden positiiviseen itsemäärittelyyn. Sekä masokisteiksi että marttyyreiksi nimetyt naiset näyttäytyvät marginaalisina normipoikkeamina. He ovat anomaliaita, joiden halujen ja tarpeiden täyttäminen vaatii miehen tekemää väkivaltaa. Valtaosassa kielletyn uhuriuden diskurssiin kuuluvista kommenteista väkivaltaa kohtaavia ja erityisesti sitä sietäviä naisia (olivat he sitten masokisteja, marttyyrejä tai ei kumpiakaan) pidetään tyhminä ja saamattomina yksilöinä. Pidettäessä parisuhdeväkivallan kohteena olevia naisia alistuvina, heikkoina, toimintakyvyttöminä ja tyhminä väkivallan sietäjinä, väkivallan seuraukset¹⁰ tulkitaan itse asiassa sosiaalisiksi ominaisuuksiksi, ja sitä kautta itse aiheutetuksi väkivallaksi (Notko 2000, 49–53; Perttu 1999).

”On käsittämätöntä, että naiset aina rakastuvat renttuihin. Syyttäkööt itseään omasta tyhmyydestään. (...) Typerimmät naiset eivät edes tajua hankkiutua eroon sen jälkeen kun on kerran hakattu, vaan palaavan aina hakkaajan tykö takaisin.” (K7)

Monet kirjoittavat pitävänsä miestä syyllisenä ensimmäiseen hakkaamiseen ja sitä seuraavista väkivaltaisuuksista naisen todetaan saavan syyttää itseään. Kaikkien pitäisi tajuta lähteä ensimmäisen lyönnin jälkeen, koska ”*kaikkihan tietävät, että sitä seuraa automaattisesti lisää väkivaltaa*”. Suhteeseen jäämistä tai palaamista pidetään väkivallan anteeksiantamisena. Anteeksiantaminen väkivaltaiselle miehelle on kirjoittajien mielestä ”*käsittämätöntä tyhmyyttä*”. Vaikka anteeksiantamista on totuttu pitämään (kristillisenä) hyveenä, ei väkivaltaisuuksien anteeksiantaminen miehelle näissä kommentissa sitä ole. Teksteissä anteeksiantaminen ja väkivallan hyväksyminen näyttävät olevan vain kaksi erilaista tapaa nimittää samaa asiaa. Anteeksiantamista (ja sen aiheuttamaa väkivallan sietämistä) pidetään välillisenä väkivallan aiheuttamisena. Marita Husso (mt., 209) päätelee, että aktiivisuutta ja dynaamisuutta ihailevassa ilmapiirissä särkeminen on sallitumpaa kuin särkyminen, lähteminen on suotavampaa kuin jääminen ja väkivaltaista käyt-

¹⁰ Väkivallankohdeena olemisen on todettu aiheuttavan mm. seuraavanlaisia posttraumaattisia stressioireita: masentuneisuus, alistuneisuus, arkuus ja kyvyttömyys päätöstentekoon, jotka tulkitaan helposti pikemminkin parisuhdeväkivallan syiksi kuin seurauksiksi (Husso 2003; Perttu 1999).

täytymistä pidetään ymmärrettävämpänä kuin väkivallan kohteena olemista. Samaa todistavat tähän diskurssiin kuuluvat kommentit.

”Olen saanut viime aikoina ihmetellä aivan lähipiirissä tapahtuneita perheväkivaltatapauksia ja naisia, jotka antavat miestensä hakata itseään toistuvasti. Mikä ihme teitä naisia oikein vaivaa? Kai te nyt tiedätte varmasti oikeaksi vanhan sanonnan: joka lyö kerran, lyö toisenkin jne.” (K5)

Vastaavaa miehiä parisuhteessaan kohtaamasta väkivallasta syyllistävää diskurssia löydy aineistostani lainkaan. Vaikka kommentteissa kirjoitetaan sekä miehistä että naisista väkivallantekijöinä ja -kohteina, ei väkivallan kohteeksi joutuvia miehiä pidetä vastuussa kohtaamastaan väkivallasta. Naisista sen sijaan etsitään toistuvasti miehen väkivallan laukaisevaa tekijää tai piirrettä.

SYLLISYYDEN FEMINIINiset KASVOT – PARISUHDEVÄKIVALLAN SUKUPUOLITTUNUT SYLLISYYDEN

Sukupuolia ja niiden välistä eroa aineistoni keskusteluissa konstruoivat merkittävimällä tavalla erilaiset *vastuut ja velvollisuudet* tai niiden puute. Vastuut ja velvollisuudet määrittelevät, millaista on hyväksyttävä naiseus ja miehitys parisuhdeväkivallan kontekstissa. Vastuut ja velvollisuudet, sukupuoliin kohdistetut odotukset, jakautuvat aineistossani hyvin samansuuntaisesti kuin ne jakautuivat 1900-luvun alun Suomessa (ks. esim. Räisänen 1995; Sulkunen 1987). Ne määräävät naisen tehtäväksi yhä edelleen hoivan ja huolehtimisen. Väkivaltaisessa suhteessa elävän naisen arvo ja hyväksyttävyys ovat kiinni onnistuneesta lasten, läheisten ja väkivaltaisen miehen välisessä tasapainoilusta. En pysty tekemään sukupuolittunutta jakoa feminiiniseen yksityiseen ja maskuliiniseen julkiseen aineistoni perusteella, sillä keskustelut keskittyvät pääasiassa yksityisen alueelle. Miesten yksityisen alueen vastuiden ja velvollisuuksien lähes täydellinen puuttuminen kertoo kuitenkin jotain. Väkivaltaiselle miehelle ei määritellä erityistä paikkaa tai tehtävää yhteiskunnassa, mutta miehen aseman määrittelemättömyys yksityisen alueella kertoo ainakin sen, mihin miestä ei kiinnitetä: kotiin ja perheeseen.

Naista pidetään vastuussa perheestä, lapsista, väkivaltaisesta miehestä ja muista läheisistään. Nainen on vastuussa kodin ilmapiiristä, johon miehen nähdään vain passiivisesti reagoivan. Erityisen selväksi sukupuolien erilaisuus velvollisuuksien ja vastuun kautta tarkasteltuna tulee, kun kiinnitetään

huomio lasten asemaan väkivaltaisen parisuhteen yhteydessä. Isältä ei vaa-
dita mitään.

Luulen, että isän velvollisuuksien täydellinen puuttuminen keskusteluista ei kerro isyys-käsitysten taantumasta perinteisen isyyden etäiseen perheen-
pää-malliin, vaan se on osa vallitsevaa tapaa nähdä mies parisuhdeväkival-
lan kontekstissa. Koko aineiston läpäisevänä ja näkökulmasta riippumatto-
mana kulkee käsitys väkivaltaisessa parisuhteessa elävän miehen passiivi-
suudesta ja naisen aktiivisuudesta. Nainen nähdään toimivana, häneen myös
kohdistuvat odotukset tilanteen korjaamisesta. Väkivaltaisessa parisuhteessa
elävä mies sen sijaan piirtyy passiivisena, toimintakykynsä menettäneenä
hahmona, jonka ei toimintaehdotusten ja -vaatimusten puutteesta päätellen
katsota kykenevän vaikuttamaan itseensä eikä ympärillään oleviin olosuh-
teisiin. Miestä teoistaan vastuuttavassa ja naista puhtaana uhrina pitävissä
diskursseissa, miehen toimintaa pidetään mahdollisena ja naiselle ei aseteta
yhtä velvoittavia toimintavaatimuksia. Silti näissäkin diskursseissa nainen
on lopulta ainoa potentiaaliseksi koettu toimija. Vaikka miehille ehdotetaan
aktiivista toimijuutta väkivallan lopettamiseksi, todellinen, muutosvoimai-
nen subjektiutus positioidaan edelleen naiseen.

Aktiivisuuden feminiinisyys ja passiivisuuden maskuliinisuus leimaavat
myös käsityksiä väkivallasta. Naisten väkivalta on aktiivista, tahallista, tar-
koitushakuista, instrumentaalista ja suunnitelmallista, jota vasten (miehen
teoistaan tuomitsevan diskurssin kommentteja lukuun ottamatta) miesten
väkivalta näyttäytyy enemmänkin passiivisena torjuntana, pakon sanelema-
na itsepuolustuksena. Nainen on väkivallan liikkeelle sysäävä voima, jota
miehen toiminta myötäilee. Sitä kuvaa hyvin miehen tekemän väkivallan
selittäminen biologian termeillä. Jotta mies voisi ”*vaistomaisesti reagoida*”
johonkin väkivallalla, ärsykkeen on edelletävä väkivaltaa kausaalisesti. Mie-
hen tekemän väkivallan näkemisellä viettinä ja naisen uhuriuden kuvaamisel-
la parantajasyndroomana, hoivaviettinä ja muina naisten myyttisinä suku-
puoliominaisuuksina on nähdäkseni oma tärkeä funktionsa. Parisuhteessa
tapahtuvaa väkivaltaa tehdään niiden avulla luonnolliseksi mies- ja naisomi-
naisuuksien kohtaamisen tulokseksi. Samalla ne siirtävät myös syyllisyyden
pois väkivallan tekijältä.

Miehen syyllisyys parisuhteessa tekemästään väkivallasta tunnustettiin
tekijän tuomitsevassa diskurssissa, jossa väkivallan tekijä – sukupuolesta riip-
pumatta – vastuutettiin teoistaan sekä diskurssissa, jossa nainen nähtiin puh-
taana uhrina. Muihin diskursseihin sijoituville kommentteille oli leimaavaa
syyllisyyden selittäminen pois väkivaltaa tehneestä miehestä tai sen täydel-

linen ohittaminen. Tarkastelen seuraavaksi syyllisyyden siirtämisen tendenssiä ns. *neutralisaatioteorian* valossa. Neutralisaatioteoria kehitettiin 1950-luvulla kriminologian piirissä David Matzan ja Gresham Sykesin toimesta. Suomessa Janne Kivivuori (1992; 1994) on tutkinut neutralisaatioteorian avulla omaisuusrikoksia tehneiden nuorisorikollisten itseymmärryksen kulttuurisia ehtoja, tarkoituksenaan tavoitella aitoa ymmärrystä siitä, mikä on nuorisorikollisten toimilleen antama subjektiivinen mieli.

Neutralisaatio on käytännössä syyllisyyden pois selittämistä. Neutralisatiossa ei-sallitulle teolle yritetään antaa perusteluja ja kertoa, miksi teko oli sallittu, vaikka se rikkoikin yhteisön moraalisia ja oikeudellisia koodeja. Neutralisaatiota voidaan hahmottaa viiden erilaisen puhetavan kautta, joilla kielletylle teolle etsitään ”lieventäviä asianhaaroja”. Ensimmäinen niistä on *vastuun kieltäminen*. Yksinkertaisin vastuun kieltämisen tapa on vedota tekohetkellä vallinneeseen puutteelliseen ymmärrykseen. Vastuu voidaan siirtää kieltämällä subjektiuis teko hetkellä vallinneena lyhytaikaisena tiedottomuutena tai pidempiaikaisena kohtalona. Hetkellisen subjektiuden siirtymisen tekijän ulkopuolelle voi aiheuttaa esimerkiksi humala, huumeet, äkillinen impulssi tai ”naksahdus”. Pidempiaikainen syntyakeettomuus voi aiheutua esimerkiksi kasvatuksen puutteesta ja huonoista kotioloista. Toinen neutralisoiva puhetapa on *vahingon kiistäminen*, joka sijoittuu lähelle kolmatta neutralisoinnin tavoista, *uhrin kieltämistä*. Uhrin kieltäminen on vastuun sysäämistä teon uhrille tai uhrin moraalin kyseenalaistamista. Neljäs neutralisaation muoto on *tuomitsijoiden tuomitseminen*, jolloin tekoa voidaan yrittää neutralisoida viittaamalla moralisoivien tahojen moraalittomuuteen tai tekopyhyyteen sekä yhteiskunnan yleiseen ”mädännäisyyteen”. Myös viides neutralisointikeino on moraalinen puhetapa, sillä *vedotaan korkeampiin periaatteisiin*. Tällaisia periaatteita voivat olla esimerkiksi itsepuolustus, kaverin auttaminen tai kunnian puolustus (Kivivuori 1992, 46–49 ja 81–82).

Miesten parisuhteessaan tekemää väkivaltaa selitettäessä aineistossani käytetään kaikkia viittä neutralisoinnin tapaa. Vastuun kieltämiseen ja lyhytaikaiseen subjektiuden siirtämisen ”välineinä” käytetään alkoholia sekä impulsiivisia ja hallitsemattomia raivostumisen tunteita, jotka ikään kuin pakottavat tekijän ylittämään sallitun ja kielletyn rajan. Pidempiaikaista kohtalonomaista neutralisointia taas on puhe lapsuudesta: huonosta kohtelusta, hylätyksi tulemisen kokemuksista ja väkivallan siirtymisestä sukupolvelta toiselle. Näiden väliin sijoittuu sairaus-puhe, johon alkoholismikin on laskeettava mukaan. Sairaus edustaa (ainakin) hetkellistä pysyvyyttä, joten se

selittää toistuvat väkivallan teot jättäen kuitenkin muille mahdollisuuden auttaa sairasta tekijää parantumaan ja muuttumaan taas pysyvästi väkivallattomaksi.

Vahingon kiistämistä aineistossa edustaa taipumus pitää fyysistä väkivaltaa toissijaisena ja vähemmän uhriaan vammauttavana kuin henkistä väkivaltaa. Läheisen ihmisen tekemää fyysistä väkivaltaa pidetään valtaosassa kommentteja ohi menevänä tekona tai tapahtumana, josta ei jää mitään muistijälkeä uhrin aivoihin, ja jolla ei näin ollen ole minkäänlaista vaikutusta uhrin psyykeen. Fyysisen koskemattomuuden rajojen ylittämällä ei nähdä olevan yhteyttä tunnetaloutta yllä pitävän luottamuksen rikkoontumiseen, ja sitä kautta henkisen trauman syntymiseen. Kun väkivalta käsitteellistetään pelkkänä tekona, jonka joku suorittaa, väitetään teon merkityksen olevan sama kontekstista riippumatta. Teon kontekstia on kuitenkin osallisten suhde sekä heidän roolinsa tässä suhteessa. Kontekstia on myös tapa, jolla teko tai teot linkittyvät osaksi tekojen ketjua, osaksi suhteen ja henkilöiden historiaa. Jos läimäisy poskelle tehdään suhteessa, jossa läimäistyä on aikaisemmin pahoinpidelty säännöllisesti, on sen merkitys tekijälle ja kokijalle erilainen kuin läimäisy suhteessa, jonka historiassa ei pahoinpitelyjä ole tehty (Ronkainen 2002, 218–219).

Vahingon kiistäminen on aineistossani oikeastaan osa uhriuden kieltämistä, sillä jos (pysyvää henkistä) vahinkoa ei ole syntynyt, ei uhriakaan oikeastaan nähdä olevan. Uhriuden kieltämistä ”puhtaimmillaan” edustavat kommentit, joissa *nainen aiheuttaa* itse teoillaan, tekemättä jättämisillään tai sukupuoleensa liittyvillä ominaisuuksillaan miehen tekemän väkivallan. Näissä erityisesti uhriuden kieltävään diskurssiin kuuluvissa kommentteissa naisen kohtaama väkivalta mitätöidään esittämällä nainen väkivaltaa haluavana ja jopa siihen tähtäävänä epänormaalina yksilönä. Paitsi, että näissä kommentteissa poistetaan järjestelmällisesti miehen syyllisyys, tehdään naisesta samalla itsensä ja sukupuolensa uhri.

Tuomitsijoiden tuomitsemiseksi nimitetty neljäs neutralisoinnin tapa sisältyy osaan naisten tekemän väkivallan tuomitsevaan diskurssiin kuuluvista kommentteista. Kiistämättä naisten parisuhteessa tekemän väkivallan olemassa oloa väitän, että osa tämän diskurssin kommentteista on jatkumoa väkivallan miestekijää uhriuttavalle diskurssille. Näissä kommentteissa syytetään erityisesti naisia naisten tekemän väkivallan salailusta. Osoittamalla, että naisten tekemä parisuhdeväkivalta on yhtä yleinen ja vakava ongelma kuin miesten tekemä parisuhdeväkivalta, pyritään asettamaan väkivaltaisista miehiä tuomitsevat naiset moraalisesti epäilyttävään valoon. Naisten piilotetun

väkivaltaongelman julkituomisella halutaan osoittaa miesten tekemän parisuhdeväkivallan olevan vain murto-osa koko yhteiskuntaa riivaavasta väkivaltaongelmasta, joka on aiheettomasti saanut muita enemmän huomiota osakseen.

Samaan diskurssiin kuuluvista kommenteista löytyy myös viides tapa väkivallan neutralisoinniseksi, korkeampiin periaatteisiin vetoaminen. Aineistoni yhteydessä olisi ehkä mielekkäämpää puhua *moraalisesti oikeutetusta itsepuolustuksesta* korkeampiin periaatteisiin vetoamisen sijaan. Mieserityinen moraalinen ongelma tulee esille kommenteissa, joissa parisuhdeväkivaltaa tarkastellaan ”naista ei saa koskaan lyödä” -hokeman kautta. Näissä kommenteissa pohditaan kysymystä miehen oikeudesta puolustaa itseään kimppuun hyökkäävää, mutta fyysisesti heikompaa naista vastaan sekä mahdollisuutta joutua myöhemmin syytetyksi vammoista, jotka naiselle syntyivät miehen itsensä puolustamisen tuloksena.

Aineistossani on vain muutamia miespuolisia kirjoittajia, joiden kommentista voi päätellä heidän tehneen väkivaltaa naispuolista kumppaniaan kohtaan. Tämän vuoksi en voi puhua väkivaltaisten miesten itseymmärryksen kulttuurisista ehdoista neutralisaation yhteydessä. Miesten parisuhteessa tekemän väkivallan neutralisointi on kuitenkin aineistoni yksi leimallisimpia piirteitä. Siksi on mielestäni oikeutettua määritellä neutralisoiva tendenssi itseymmärryksen kulttuuristen ehtojen sijaan *parisuhteessaan väkivaltaisten miesten kulttuurisen ymmärtämisen ehdoiksi*.

Kaikki keskustelijat eivät kuitenkaan pyri miesten tekemän väkivallan neutralisointiin. Osa heistä tuomitsee selittelyn tiukasti ja vaatii tekijän syyllisyyden tunnustamista. Väkivaltaisista miehiä syyllistetään sekä naisen uhrin tunnistavassa että miehen teoistaan tuomitsevassa diskursseissa, joissa kieltäydytään selittämästä väkivaltaa miehen ulkopuolelta. Voimakkaimmin miesten syyllisyys piirtyy miehen teoistaan tuomitsevassa diskurssissa ”*aidon mieheyden*” ihanteiden pettämisenä. Kohtelemalla naispuolista kumppaniaan väkivaltaisesti mies syyllistyy mieheyden moraalisen koodin rikkomiseen, se kieltää miehiä uhkaamasta fyysisesti heikompiaan. Naisten syyllisyyttä väkivaltaan ei aineistoni keskusteluissa juurikaan neutralisoida selityksin. Se joko todetaan suoraan olemassa olevaksi tai se tulee ilmi tavoissa, joilla miehen tekemää väkivaltaa oikeutetaan. Kun nainen on väkivallan tekijä tai häntä pidetään sen välillisenä aiheuttajana, syntyy syyllisyys suunnitelmallisuudesta, intentionaalisuudesta ja harkitsevuudesta. Naisen väkivallan tekojen ja välillisen väkivallan aiheuttamisen tuomitsevuus syntyy niiden näkemisestä tiedostettuna ja tahallisenä – siinä missä miehen väkivallan

pahuutta ja julmuutta pienentävät harkinnan ja kontrollin puute sekä epäsuotuisat olosuhteet. Naisen syyllisyyttä synnyttää myös velvollisuuksien huono hoitaminen, haluttomuus kantaa vastuuta sekä naiseen ja naisellisuuteen kohdistettujen odotusten pettäminen.

Kiteyttäen voisi sanoa, että *halu* ja *tahto* muodostavat keskusteluissa keskeisimmät väkivaltaisessa parisuhteessa elävän naisen syyllistämisen elementit. Syyllisyyden ytimessä ovat halu ja tahto, tai niiden puute. Halun ja tahdon puute lähtee aiheuttaen pitkitettyä kärsimystä lapsille, läheisille ja naiselle itselleen sekä kustannuksia yhteiskunnalle. Halun ja tahdon puute auttaa ja ymmärtää väkivaltaista miestä rikkoo avioliittoja, perheitä ja suistaa miehiä epätoivoon. Toisaalta taas halu ja tahto näyttäytyvät ilmetessään patologisina taipumuksina, väkivallan lietsomisena ja kerjäämisinä. Käsitykset naisten tahdosta tulla hakatuksi masokistisen nautinnon takia ja halusta vaihua marttyyriuteen huomion toivossa ovat ääriesimerkkejä tästä.

Parisuhdeväkivaltakeskustelujen piirtämä kuva hyväksytystä naiseudesta määrittyy vastuun ja velvollisuuden kautta. Negatiivinen naiseus, esimerkiksi huono äitiys, ilmenee keskusteluissa aina jonkin asteisena naisen kyvyttömyytenä kantaa vastuunsa ja huolehtia velvollisuuksistaan. Sen sijaan mieheys näyttäytyy irrallisena ja passiivisena vaikutuksille alttiina tilana tai tilanteena, jota ympäröivät olosuhteet muovaavat. Ainoa todellinen haaste miehelle on maskuliinisuutensa säilyttäminen, niin väkivallan kokijana kuin tekijänäkin.

LÄHTEET

Kirjallisuus

- Aromaa, Kauko – Heiskanen, Markku: Väkipalta ja uhkailu. Teoksessa Aromaa, Kauko – Heiskanen, Markku – Niemi, Hannu – Sirén, Reino: *Tapaturmat, väkipalta, rikollisuuden pelko. Väestöhaastattelujen tuloksia vuosilta 1980–1997*. Tilastokeskus oikeus 2000:1, Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 171, Helsinki 2000.
- Berger, Peter L. – Luckmann, Thomas: *Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen*. Gaudeamus, Helsinki 2002.
- Crawford, June – Benton, Pam – Gault, Una – Kippax, June – Onyx, Jenny: *Emotions and Gender. Constructing Meaning from Memory*. SAGE Publications, Lontoo 1992.
- Duncombe, Jean – Marsden, Dennis: ‘Stepford wives’ and ‘hollow men’? Doing emotion work, doing gender and ‘authenticity’ in intimate heterosexual relationships. In Bendelow, Gillian – Williams, Simon J. (eds.): *Emotions in Social Life. Critical Themes and Contemporary Issues*. Routledge, New York 1998, s. 211–227.
- Eskola, Jari – Suoranta, Juha: *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Vastapaino, Tampere 1998.

- Hoikkala, Tommi: *Katoaako kasvatus, himmeneekö aikuisuus? Aikuistumisen puhe ja kulttuurimallit*. Gaudeamus, Jyväskylä 1993.
- Husso, Marita: *Parisuhdeväkivalta. Lyötyjen aika ja tila*. Vastapaino, Tampere 2003.
- Huttunen, Jouko: Muuttunut ja muuttuva isyys. Teoksessa Jokinen, Arto (toim.): *Mies ja muutos. Kriittisen miestutkimuksen teemoja*. Tampere University Press, Vammala 1999, s. 169–193.
- Iitäpuisto, Maritta: *Pullon varjosta valoon. Vanhempiensa alkoholinkäytöstä kärsineiden selviytymistarinoita*. Kuopion yliopiston selvityksiä E. Yhteiskuntatieteet 22/2001.
- Jallinoja, Riitta: *Suomalaisen naisasialiikkeen taistelukaudet. Naisasialiike naisten elämäntilanteen muutoksen ja yhteiskunnallisen aatteellisen murroksen heijastajana*. WSOY, Juva 1983.
- Kivivuori, Janne: *Varas varkaana. Tutkimus varkaan itseyttämyksen kulttuurisista ehdoista*. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 114, Helsinki 1992.
- Kivivuori, Janne: *Understand and Punish. The Culture of Juvenile transgression in the Context of a Welfare State*. The National Research Institute of Legal Policy publication no. 125, Helsinki 1994.
- Kivivuori, Janne – Kemppi, Sari – Smolej, Mirka: *Etusivujen väkivalta. Väkivalta iltpäivälehtien etusivuilla, todellisuudessa ja ihmisten peloissa 1980–2000*. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 196, Helsinki 2002.
- Koivunen, Anu: Sorto. Teoksessa Koivunen, Anu – Liljeström, Marianne (toim.): *Avainsanat. 10 askelta feministiseen tutkimukseen*. Vastapaino, Jyväskylä 1995, s. 35–76.
- Kotanen, Riikka: *Uurit, tekijät ja sukupuoliuttunut syyllisyys. Parisuhdeväkivalta diskursiivisen määrittelykamppailun kohteena*. Helsingin yliopisto. Sosiologian laitos. Pro gradu -tutkielma 2003.
- Lahti, Minna: *Domesticated Violence. The Power of Ordinary In Everyday Finland*. University Printing House, Helsinki 2001.
- Mäkelä, Klaus: Kvantitatiivisen analyysin arviointiperusteet. Teoksessa Mäkelä, Klaus (toim.): *Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta*. Gaudeamus, Helsinki 1990, s. 42–61.
- Notko, Marianne: *Väkivalta parisuhteessa ja perheessä*. Jyväskylän yliopiston perhetutkimusyksikön julkaisuja 11/2000.
- Nousiainen, Kevät – Pyllkänen, Anu: *Sukupuoli ja oikeuden yhdenvertaisuus*. Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisut 2001.
- Nyqvist, Leo: *Väkivaltainen parisuhde, asiakkuus ja muutos: prosessinarviointi parisuhdeväkivallasta ja turvakotien selviytymistä tukevasta asiakastyöstä*. Ensi- ja turvakotien liitto, Helsinki 2001.
- Näre, Sari: Nuorten tyttöjen kohtaama seksuaalinen väkivalta ja loukattu luottamus tunnetaloudessa. Teoksessa Honkatukia, Päivi – Niemi-Kiesiläinen, Johanna – Näre, Sari: *Lähtelyistä raiskauksiin. Tyttöjen kokemuksia häirinnästä ja seksuaalisesta väkivallasta*. Nuorisotutkimusseura, Helsinki 2000, s. 77–136.
- Perttu, Sirkka: *Perhe- ja lähisuhdeväkivalta sosiaali- ja terveydenhuollossa. Tutkimus ammattityöntekijöiden toiminnasta ja kehittämistarpeista 1998*. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisuja nro 19, Helsinki 1999.
- Ronkainen, Suvi: Väkivallan valta. Teoksessa Apo, Satu – Koivunen, Anu – Rossi, Leena-Maija – Saarikangas, Kirsi (toim.): *Itkua ikä kaikki? Kirjoituksia naisesta, vallasta ja väkivallasta*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2002, s. 207–221.

- Ruuskanen, Minna: *Kun uhrista tulee tekijä: parisuhdeväkivallan paradoksi*. Helsingin yliopisto. Oikeustieteellinen tiedekunta. Julkaisematon lisensiaatintutkimus 2000.
- Seidler, Victor J.: Masculinity, violence and emotional life. In Bendelow, Gillian – Williams, Simon J. (eds.): *Emotions in Sosial Life. Critical Themes and Contemporary Issues*. Routledge, New York 1998, s. 193–210.
- Silverman, David: *Interpreting Qualitative Data. Methods for Analysing Talk, Text and Interaction*. SAGE Publications, Lontoo 1993.
- Sulkunen, Pekka – Törrönen, Jukka: *Semioottisen sosiologian näkökulmia*. Gaudeamus, Helsinki 1997.
- Säävälä, Hannu: Mieheyden psykologiaa. Teoksessa Jokinen, Arto (toim.): *Mies ja muutos. Kriittisen miestutkimuksen teemoja*. Tampere University Press, Vammala 1999, s. 52–73.
- Teays, Wanda: *Standards of Perfection and Battered Women's Self-defense*. In French, Stanley G. – Purdy, Laura M. – Teays, Wanda (eds.): *Violence Against Women. Philosophical Perspectives*. Cornell University Press, Ithaca 1998, s. 57–67.
- Törrönen, Jukka: Subjektiaseman käsite empiirisessä sosiaalitutkimuksessa. *Sosiologia* 3/ 2000, s. 243–255.

Sähköiset lähteet

<http://www.iltasanomat.fi/arkisto/> (15.2.2003)
<http://www.iltasanomat.fi/keskustelu> (15.2.2003)

LIITE 1

Aineiston keskustelujen aloittavat kommentit oli otsikoitu seuraavasti (suluissa tekstilainauksien jäljessä käytettävä tunniste):

- ”*Kuinka pääsen turvallisesti eroon väkivaltaisesta miehestäni?*” Keskustelu käytiin 23.1.–1.2.2003 ja se sisältää 236 kommenttia (K1).
- ”*Miksi rakkaus ei lopu nyrkin iskuun?*” Keskustelu käytiin 18.9.–1.10.2002 ja se sisältää 73 kommenttia (K2).
- ”*Perheväkivaltaa ei saa puolustella.*” Keskustelu käytiin 14.9.–19.9.2002 ja se sisältää 59 kommenttia (K3).
- ”*Mitä teen, jos nainen lyö?*” Keskustelu käytiin 25.6.–2.7.2002 ja se sisältää 74 kommenttia (K4).
- ”*Miksi nainen jää väkivaltaisen miehen luokse?*” Keskustelu käytiin 11.6.–24.6.2002 ja se sisältää 77 kommenttia (K5).
- ”*Lyövä mies ei rakkaudesta parane.*” Keskustelu käytiin 21.5.–27.5.2002 ja se sisältää 158 kommenttia (K6).
- ”*Väkivaltaiset aviomiehet hoitoon.*” Keskustelu käytiin 2.5.–9.5.2002 ja se sisältää 187 kommenttia (K7).
- ”*Mistä ratkaisu perheväkivaltaan?*” Keskustelu käytiin 18.7.–26.7.2001 ja se sisältää 130 kommenttia (K8).